

31. jugoslovenske pozorišne igre

leteći ljudi s drvenim mačevima

piše zoran derić

Osam predstava je prikazano u konkurenciji za Sterijine nagrade na 31. jugoslovenskim pozorišnim igrama u Novom Sadu, od 26. maja do 4. juna 1986. godine: Čedo Prica »Ostavka« (u izvođenju Hrvatskog narodnog kazališta, Zagreb, reditelj Georgij Pero); Bratislav Dimitrov »Glogov žbun« (Makedonski narodni teatar, Skoplje, reditelj Naum Panovski); Goran Stefanovski »Tetovirane duše« (Zvezdara teatar, Beograd, reditelj Slobodan Unkovski); Ivo Svetina »Lepotica i zver« (Slovensko mladinsko gledalište, Ljubljana, reditelj Dušan Jovanović); Drago Jančar »Veliki Brilljantni valcer« (Slovensko narodno gledalište, Ljubljana, reditelj Zvone Šedlbauer); Mirko Kovač »Uvod u drugi život« (Narodno pozorište, Zenica, reditelj Jovica Pavić); Meša Selimović »Derviš i smrt« (Pokrajinsko narodno pozorište, albanska drama, Priština, dramatičar i reditelj Vladimir Milčinić); Ljubomir Simović »Putujuće pozorište Šopalovića« (u izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta iz Beograda, u režiji Dejana Mijača).

Selektor ovogodišnjeg Sterijinog pozorja Vasja Preden je, kako ističe u svom izveštaju, izbegavao »apriorne ključeve i selekcione modele«, uzimajući u obzir »sve dimenzije kvalitativnih parametara dramskih tekstova i predstava i sve kreativne komponente«.

Dramski tekstovi Ljubomira Simovića, Mirka Kovača, Ive Svetine i Gorana Stefanovskog, zaista poseduju velike, pre svega literarne kvalitete. Literarne vrednosti imaju i tekstovi Čede Price, Meše Selimovića, Draga Jančara i Bratislava Dimitrova.

To su činjenice koje se ne mogu i ne treba ih osporavati. Sa te književne strane predstave na ovogodišnjem Sterijinom pozorju su na visokom nivou. To je stvar koja raduje. Ipak, oseti se izostanak predstava po dramskim tekstovima, recimo, Dušana Kovačevića, Slobodana Šnajdera, Aleksandra Popovića, Nenada Prokića i nekih drugih, uglavnom mladih dramskih pisaca, još uvek nedovoljno afirmisanih i retko igranih.

Očigledno je da dramski tekstovi nisu više akutni problemi našeg pozorišta: domaći autori sve više potiskuju strane, domaći tekstovi sve su omiljeniji i sve više se igraju, a može se očekivati prerasavanje kvantiteta u kvalitet. U štampi, među pozorišnim estetičarima i kritičarima, dramaturzima i drugim pozorišnim ljudima puno je lepih, pohvalnih reči za savremeni dramski tekst, za domaćeg pisca. Problem je, čini se, u glumištu, u režiji, u pozorišnoj instituciji. Ona je, svojim birokratskim, tehničko-organizacionim ponašanjem, nemarnim poslovanjem i slabom repertoarskom politikom dovela svoje postojanje u pitanje. Puno apsurdnih, neodrživih, zalkulskih radnji koje štete dobrom pozorištu.

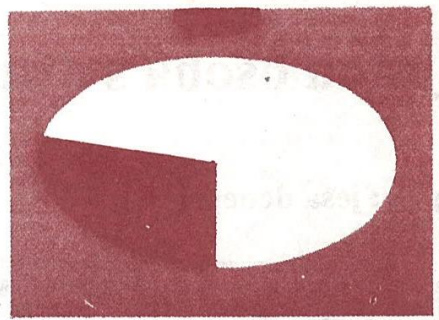
U predstavama koje su nam ponuđene kao najbolje, kao najoriginalnije u pozorišnom trenutku jugoslovenskog teatra, potražili smo postmodernistički senzibilitet, »senzibilitet koji u savremenoj estetici nejasnoga nastoji u delo postaviti sličnu strategiju heterogenoga« (Helga Finter).

Tri su predstave koje se nameću modernim senzibilitetom: »Lepotica i zver« Ive Svetine, »Putujuće pozorište Šopalovića« Ljubomira Simovića i »Tetovirane duše« Gorana Stefanovskog. Prva je bliska »savremenoj estetici nejasnoga«, vraća se mitovima (kritici i spasu mit, mimetici i ludoriji), ali poseduje i neophodnu »svijest o današnjici kao carstvu znakova koji umnožavanjem i kombinovanjem stvaraju nove realitete« (Helga Finter u tekstu o neobaroku, odnosno o postmoderni i avangardi u Francuskoj).

»Putujuće pozorište Šopalovića« u potrazi je za svojim svetom, između sanjanog i stvarnog, od nežnosti do grubosti. Većita zapitanost nad smislom života, smislom umetnosti, ljubavi, smrti, ponešena poetskom snagom Simovićevih reči i glumačkom energijom Gojka Šantića, Miše Janketića, Miloša Žutića, Milana Gutovića, Branke Petrić Đurđije Cvetić i Jasmine Ranković, izdignuta je od opštosti i banalnosti do »stetičke transcendencije i deziluzioniranja« (T. V. Adorno). Nije ni čudo što je ova predstava i ova glumačka ekipa dobila najviše Sterijinih nagrada: za najbolju predstavu, za tekst, za režiju, za glumu.

»Tetovirane duše« su, po rečima samog pisca, Gorana Stefanovskog, »komad o jadnim ljudima koji su u svom bezglavom

● u međuvremenu ● u međuvremenu ●

● u međuvremenu ● u međuvremenu ●

bekstvu od slobode tetoviraju bilo čime: nacionalizmom, vulgarno shvaćenim marksizmom, seksom, drogom ili rokenrolom«. Tekst koji traga za tradicijom, u duhu postmodernizma pokazuje se kao »kritička svijest o snazi barokne moći inscenacije, o njenim tehničkim simulacijama i zavodenjima«. U predstavi su još jednom potvrdili svoje zadivljujuće glumačke sposobnosti: Zijah Sokolović, Aleksandar Berček, Predrag Laković, Mira Stupica. Epizodne, ali zapažene uloge, odigrali su i Cvijeta Mesić, Gordana Gadžić i Zoran Cvijanović. Ali kako nisu mogli svi biti nagrađeni, Sterijina nagrada odabrana je za Predraga Pepi Lakovića.

Mirko Kovač je dramatičario svoju neobičnu prozu »Uvod u drugi život«. Iako glumačke sposobnosti izvođača istoimenog komada, Narodnog pozorišta iz Zenice, nisu bile na zavidnom nivou, ne može se ostaviti po strani ovaj po svemu izuzetan dramski tekst. Estetika heterogenoga, erotika pojava, fragment i melopeja, fantazma, mit političkog, uzdizanje »vlastite volje« do »općenito obvezatne religije« – Kovač kao da je ispisivao kakav postmodernistički manifest. Jedina šteta je što glumačka ekipa nije bila na visini zadatka i teksta, koji su joj ponudili mladi i daroviti reditelj Jovica Pavić (rođen 1957) i pisac Mirko Kovač. Iako su se »trudili«, oni nisu imali dovoljno snage da »razjasne heterogeno, da pronađu njegov erotski senzibilitet u trošenju jezika i žanrova«.

Paralelno sa Sterijinim pozorjem održano je Pozorje mladih, odnosno Malo pozorje. Studentska glumačko-rediteljska traganja za smislom i suštinom pozorišne umetnosti i pozorišnog zanata, u okviru Pozorja mladih, pokazatelj su i provera njihovih dramskih talenata, usvojenih znanja i veština. Sudeći po onom što su nam pokazali studenti pozorišnih akademija iz Novog Sada, Sarajeva, Zagreba, Skoplja i Beograda, oscilacije u kvalitetu i darovitosti vrlo su velike.

Malo pozorje, trinaesto po redu, koje organizuje Kulturni centar Novog Sada, usmereno je na istraživački, eksperimentalan teatar. Ono čega nema na Sterijinom pozorju (koreodrame i koreoeksperimenti), zauzelo je na Malom pozorju najozbiljniji prostor. Pokret i govor tela, u vremenu kada su reči (govor) izgubili pravi smisao komunikacije sa publikom, u novom teatru, u sprezi muzike i igre mnogo su sublimniji i moćniji.

Tako smo na Malom pozorju gledali nekoliko predstava pokreta, multimedijalne i ambijentalne predstave. Od osam vidjenih tri su izuzetne: »Metastaza«, »Bajka« i »Noć gostiju«. Pokret i teatar, podsvest čovečanstva i stvaranja, radanje i smrt, pet devojaka i tri mladića – grupa požrtvovanih igrača u koreografiji Damira Zlatara Freja, uz muziku ljubljanske grupe Laibah – čine scenski događaj »prve vrste«, nazvan »Metastaza«. »Bajka«, pod umetničkim rukovodstvom Dubravka Detonija i Damira Zlatara Freja, u izvođenju ansambla Acezantez iz Zagreba, odnosno Plesnog teatra iz Ljubljane, nalazi se negde između hepeninga i performansu, u svakom slučaju izvanredno off-delo zvučnog i vizuelno-plesnog putovanja u nepoznato. Eksperimentalno gledalište »Glej« prikazalo je svoj poslednji teatarski domet, groteskni komad Pitera Vajsa »Noć gostiju«. U režiji Vita Tauerera, u kostimima Barbare Porenta, na sceni Mateja Tauerera i uz muziku ansambla Quatebriga, pratili smo dramu jedne porodice, nadmetanje dobra i zla, smešnog i tragičnog, pesme i krika.

I ove godine bile su vidljive protivrečnosti: s jedne strane zalaganje za inventivno, neformalno, tragalačko i provokativno pozorište (Malo pozorje) s druge – institucionalizovano, narodno pozorište, konvencionalno, zvanični aranžmani i prepoznatljivi pozorišni modeli (Sterijino pozorje). Još jednom je potvrđena prednost »žive umetnosti«, »kroz rituale«, »fizičku prisutnost publike«. Možda je izlaz iz slepe ulice našeg pozorišta orijentacija ka koreodrami, totalnom pozorištu, teatru pokreta, performansu, avangardnim stremljenjima, ambijentalnom pozorištu. U svakom slučaju treba biti protiv »umetničke skleroze« a stimulanstivno delanje, radikalno i provokativno odnos prema umetnosti – kako prema umetnicima tako i prema publici.